

SORUNLAR VE DOĞRU TEŐHİSLER

Prof. Dr. Halil İbrahim ÜLKER

Atılım Üniversitesi, İşletme Fakültesi

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

“Dünle beraber gitti düne ait ne varsa, bugün yeni şeyler söylemek gerek cancağızım”

Mevlana

Herbert Spencer (1820-1903), uzviyetçi teori olarak anılan sosyolojik analizinde; toplumları biyolojik/canlı yapılara benzeterek açıklamıştı. Toplumdaki bireylerin- kurumların- ve toplumun kendisinin, canlı vücuttaki karşılığı hücre-doku ve gövde benzetmesini yapmıştı. Ayrıca toplumların çevreyle ilişkisini, uyumunu, dengesini, yaşama ve ölümünü de; canlılarınkine benzetmişti. Toplumların, basitten karmaşığa doğru bir gelişim çizgisi izlediklerinin sonraları Von Bertalanffy (1971) canlılarda, Katz ve Kahn (1978) örgütlerde “Açık Sistem Teorisiyle” benzeri şekilde açıklamışlardı. Sistemin çevreyle ve alt sistemleriyle karşılıklı etkileşimlerini anlattılar uzun uzun. Kısaca toplumda herşey birbiriyle ilişkiliydi. Bir tek sorun için tüm toplum irdelenmeliydi.

Söze neden buradan girdim? Çok yönlü sorunlarla dolu bir çağda, yine sorunlarla dolu bir ülkede yaşamaktayız ve bu sorunlar bizi çok yordu, usandık artık bu kronik sorunlardan. Pozitivist anlayışa göre her olayın arkasında onun nedeni olan başka olgu ve olaylar vardır. O halde, toplumsal sorunlar varsa, nedenleri de vardır. Nedenler ortadan kaldırılırsa!!! Eğer bilgiyi reddederek yaşamakta ısrar etmezsek; sorunları bilimsel şemaya oturttuğumuzda onların adı da, çözümü de mevcut. Olaya bireysel, kurumsal ve toplumsal açıdan bakmak hiç farketmez. Demek ki çözüm akıl ve bilgi sorgulamada.

Rahmetli İsmail Cem yaklaşık 40 yıl önce şöyle demişti: Türk toplumu ve Türk insanı, hangi geçmişin sahibi, hangi günün hazırlığı ve hangi geleceğin iddiası içindedir? Kendi ortak kişiliğini nasıl bir görünümde, kendi toplumsal işlevini nasıl bir rolde bulmaktadır? Hepimizin gelip geçtiği bir dünyada, bırakmayı amaçladığımız bu iz nedir, nerededir? Toplum olarak biz kimiz, ne yapmak istiyoruz, nereden geldik, nereye gidiyoruz? Bir toplumun esenliği ve tutarlılığı bu temel soruları cevaplayabilmiş olmasıyla, kendi varlığının anlamını görebilmiş, kişiliğini bulmuş olmasıyla, yakından bağlantılıdır. Bizim

yaşadığımız çoğu ağır sorunun kökeninde bu sorunların cevapsızlığı ya da hiç sorulmamış olması yatmaktadır.

Her toplumun kendine uygun bulduğu bir kimlik, seçtiği bir yaşam tarzı ve yaşam felsefesi vardır. Bizim toplumumuzda maalesef farklı gruplar farklı amaç, felsefe, yöntem tercihleri içindedir. Tanzimattan beri kafa karışıklığı sürmektedir. Yine Cem'in deyişiyle; Doğulu mu, yoksa Batılı mıyız? Bizim uluslararasıdaki yerimiz, işlevimiz nedir? Ne yapmak, insanlığa ne katmak istiyoruz? Bu soruların cevabı henüz verilmiş değildir. Hatta bunun eksikliğini duymuş, arayışını başlatmış olduğumuz bile söylenemez. Bu nedenle, Türkiye'nin her on yıllık dönemi kendisinden önceki ve sonraki on yıldan tamamıyla farklı ve yabancı olabilmektedir. Anlayışlar, özelemler, kurumlar, değer yargıları, insanlar ve konular bir bütünlük ve devamlılıktan yoksundur. (Bakınız-İsmail Cem, Geçiş Dönemi Türkiye'si 1984).

Türk toplumu bugün ne yapıyor, ne ile meşgul?

- Referandum yapıp, yorumluyoruz.
- TV seyredip, telefonda konuşuyoruz.
- Kavga edip, bağırişiyor, mahkemeye düşüyoruz.
- Üretmiyor tüketiyoruz.
- Hiçbir konuda anlaşıyor, öfkeleniyoruz.
- Kötü kentleşiyor, trafikte zaman harcıyoruz.
- Kendimize benzeyenlerle görüşüp, benzemeyenleri reddediyoruz.
- Keşif yapamıyor, filozof ve mucit çıkartamıyoruz.
- 21. yy'da 10. yy'daki gibi yaşamaya gayret ediyoruz.

Bu ve benzeri özelliklerimiz mevcut fotoğrafın sonuçları, nedenleri ise bilimsel tabloda çok belirli. Örneğin çok öfkeliyse ve bağıriyorsak; tehdit algılıyoruz, birşeylerden çok korkuyoruz. Uluslararası sıralamalarda gerilerde isek; yerel değerlerle küresel başarılar kazanacağımız yanılgısı içindeyiz. Enflasyonun emirle düşeceğini sanıyorsak; iktisat bilmememizden ve iktisadi davranmamızdandır. Toplumda sürekli didişme varsa; ortak değerlere ve amaçlara sahip olamamamızdandır.

Kısaca hayatın matematiğini çözmeyi iyi öğrenmemiz gerekiyor. Bağımlı değişken sonuç, bağımsız değişken neden. Başarı için çalışmak gerekir. Az çalışır, çok kazanırım! Bu olmaz. Buna kurnazlık, tembellik, açgözlülük diyorlar. Bu sorunların hiçbiri bir gecede çözülmez. Eğitimi planlarsak en az 30 yıl. Ekonomiyi planlarsak en az 20 yıl gerek. Kamu Politikaları nasıl oluşturulur? Bu çoktan belirlenmiştir. Yurt dışı, yurt içi aktör ve koşullar, halkın istekleri ve toplum sorunları, politikanın temel girdileri

bunlardır. Yönetim ancak bunları bir programa bağlar. “Yoksa herşeyi ben düşünürüm, senin ihtiyacını da ben belirlerim” dönemi bitti. Çözüm, çok aktörlülük; çoğunluğun mümkün olduğunca sürece katılımı. Çözüm insanlara; haklarını, hukukun üstünlüğünü, demokrasi kültürünü, kamusal sorumluluğu, öfke kontrolünü, sorgulamayı, farkındalığını, yükseltmeyi öğretmekten geçiyor. (Doyurucu bir EQ eğitimi).

İnsan kişilik ve davranışı olsun; kurumsal ve toplumsal işleyiş olsun, temel eleman “Değerler”dir. Bu nedenle bir toplum analiz edilecekse, değerlerin analiziyle başlanmalıdır. Çünkü değerler, o bireylerin tutum, davranış, kişilik ve benlik kavramlarıyla çok yakından ilgilidir. Çünkü değerler; kurumsal kimlik, kültür, yönetim ve performansı yakından ilgilidir. Çünkü değerler; toplumun birlik, bütünlük, dayanışma ve birlikte hareket etmesiyle yakından ilgilidir.

Kamuoyunda çok önemli toplumsal rolleri olan “değerleri” akademik çevreler yeterince irdelemektedir. Oysa siyasi ve bürokratik çevreler geleneksel yöntemlerden çıkamadığından, henüz bu konuları yeterince farkedememişlerdir. Şükür ki bir gazete ve fikir adamı olan Levent Gültekin (bir tek kişi) bu konuyu “Değerleri” ve önemini görsel basında gündeme getirmektedir. Paylaşılan değerler insanlara ortak payda ve birbirlerine güven oluştururlar. Bir topluluğun gücü, o topluluğu oluşturan bireylerin paylaştıkları ortak değerlere olan bağlılığıyla ölçülür. Eğer paylaşılan değerler yoksa o toplumda barış ve gelişme olamaz.

Sonuç olarak; Türkiye küresel dünyada güçlü bir paydaş, hesaba katılacak bir aktör olmak istiyorsa; neolitik dönemin kısır çekişmelerinden vazgeçerek aşağıdakileri gerçekleştirmek zorundadır.

- Mümkün olan en çok sayıdaki vatandaşına, inovasyon ve katma değer yaratacak bilgi ve değerler eğitimi vermek;
- Kalkınmanın ve siyasi istikrarın eğitimden geçtiğini unutmamak (Bilinmelidir ki insan gücü eksikliği kadar, istihdam edilemeyenler/atanamayanlar da tüm ülkenin sorunudur).
- Toplumsal ödülü (kazanç, prestij v.b.) yanlış yerlerden çekilip, eğitim-bilgi-patent v.b. vermek;
- Masdaq (Yüksek teknoloji firmaları borsası) birkaç firma sokmak ve yine birkaç markamızı orada işlem gördürmek;
- World Press Freedom Index, Freedom House, Global Innovation Index gibi küresel kurumların göstergelerindeki yerimizi yükseltmek;

- Ortak gelir tuzağından çıkmak için, kişisel bilgisayardan ethernet'e (bilgisayarlar arasındaki bağ), yapay zekadan dijital imalata kadar bilişim teknolojisini kullanmak;
- Gelişen teknolojilerle ıg gibi artan verilerle değer yaratmak;
- Adil ve özgür bir toplum oluřturmak.

Unutulmamalıdır ki, yukarıda sayılanlar hiç de zor şeyler olmayıp, ülkemizin bunları kolaylıkla başaracağına inanmalıyız.